

Ressam İsmail Menekşe'nin İstanbul temalı görselleri üzerinden müziksel imgelem çalışması

A musical imagery study based on the visual images of painter İsmail Menekşe on Istanbul theme

Saide Sezen¹, Nilgün Sazak²

¹ Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalgı Eğitimi Anabilim Dalı, Sakarya, Türkiye.

² Sakarya Üniversitesi, Devlet Konservatuarı, Ses Eğitimi Bölümü, Sakarya, Türkiye.

ÖZ

Görsel ve işitsel imgelerin, özellikle ilk defa karşılaşılan nesnelerin algılanması konusunda etkili olduğu bilinmektedir. Algılanan her şey bir imgeyi temsil etmektedir. Bu çalışmada, Ressam İsmail Menekşe'ye ait olan İstanbul temalı iki sulu boya resmin görselleri üzerinden müziksel imgelem çalışması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın amacı görseller üzerinden önce duygusal imgelem ve sonrasında da müziksel imgelem çalışması yapılarak, insanların yaşantılarında getirdikleri duyguların ilk defa görülen bir nesnede nasıl müziğe ve söze dönüştüğünü ortaya koymaktır. Bu çalışmada, bir ressamın kendi duygu ve estetik yoğunluğu üzerinden ürettiği bir eserin bir müzik eseri ile duyguya çevrilmesi konusunda farklı yaş ve cinsiyet değişkenine göre katılımcıların algılarını belirlemek açısından önemli görülmektedir.

Bu çalışmada nitel ve nicel yöntemin bir arada kullanıldığı karma desen kullanılmıştır. Ressam İsmail Menekşe'nin araştırmaya konu olan iki eseri üzerinde yapılan incelemelerde; nitel yöntem, derinlemesine görüşme ve içerik analizi kullanılmıştır. Bu görseller üzerinden Ressam İsmail Menekşe ile derinlemesine görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Çalışmanın kapsamında oluşturulan görüşme formu Ressam İsmail Menekşe tarafından cevaplanmıştır.

Araştırmanın daha sonraki bölümünde nicel araştırma yöntemi olarak tarama modeli uygulanmıştır. Araştırmanın evreni sosyal medya kanalıyla ulaşılan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan farklı yaş gruplarından katılımcılar, örneklemi ise araştırma davetine yanıt veren 283 kişi oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan ve uzman görüşleri doğrultusunda son hali verilen görüşme formları kullanılmıştır. İki Ressam İsmail Menekşe'ye uygulanmış, diğeri ise ressamın İstanbul temalı iki görseli üzerinden gönüllü katılımcılara uygulanmıştır. Görüşme sorularından elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilmiş, frekans ve yüzde değerleri ile tablolaştırılmıştır.

Görsel sanatlar ile işitsel sanatların insanda uyandırdığı duygu ve görsele bakıldığında hatırlanan şarkının bu duygu ile paralellik gösterip göstermediği konusunun araştırıldığı bu çalışmada; yaş ve cinsiyet değişkenlerinin görsel algı ve müziksel çağrışımlar üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu göstermiştir. Özellikle yaş ilerledikçe Pop müziğinden Türk Sanat ve Halk müziğine doğru bir yönelim olduğu, sanatsal algının ise bireylerin öznel anılarıyla şekillendiği sonucuna varılmıştır. Bu çalışma, görsel sanat eserlerinin müzikle kurduğu sembolik bağın toplumsal kimlikler ve demografik değişkenlerle yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: sanat, resim, müzik, imge, algı, ressam İsmail Menekşe

ABSTRACT

It is known that visual and auditory images are effective in the perception of objects, especially those encountered for the first time. Everything perceived represents an image. In this research, a musical imagery study was conducted on the visuals of two watercolor paintings with the theme of Istanbul by the painter İsmail Menekşe. The aim of this research

Saide Sezen — saidesezen@gmail.com

Geliş tarihi/Received: 21.08.2025 — Kabul tarihi/Accepted: 16.01.2026 — Yayın tarihi/Published: 31.01.2026

Telif hakkı © 2026 Yazar(lar). Açık erişimli bu makale, orijinal çalışmaya uygun şekilde atıfta bulunulması koşuluyla, herhangi bir ortamda veya formatta sınırsız kullanım, dağıtım ve çoğaltmaya izin veren Creative Commons Attribution License (CC BY) altında dağıtılmıştır.

Copyright © 2026 The Author(s). This is an open access article distributed under the Creative Commons Attribution License (CC BY), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

is to explore how the emotions that people bring to their lives are transformed into music and words in an object that is seen for the first time by working on emotional imagery and then musical imagery through visuals. In this research, it is considered important to determine the perceptions of participants according to different age and gender variables in terms of how a work produced by an artist through his/her own emotions and aesthetic intensity is translated into emotion through a musical work.

This research used a mixed method, which combines qualitative and quantitative methods. In the examinations conducted on the two works of the painter İsmail Menekşe that are the subject of the research, qualitative methods, in-depth interviews and content analysis were used. The in-depth interview technique was used with the painter İsmail Menekşe through these visuals. The interview form created within the scope of the study was answered by the painter İsmail Menekşe.

In the later part of the research, the survey model was applied as a quantitative research method. The universe of the research consisted of participants from different age groups who were reached through social media channels and participated in the research voluntarily, while the sample consisted of 283 people who responded to the research invitation. The research used interview forms prepared by the researcher and finalized in line with expert opinions as data collection tools. The first was applied to the painter İsmail Menekşe, while the other was applied to volunteer participants through two of the painter's visuals with Istanbul themes. The data obtained from the interview questions were analyzed with the SPSS program and tabulated with frequency and percentage values.

This study investigates whether the emotions evoked by visual and auditory arts in individuals align with the song remembered when viewing an image. The findings show that the variables of age and gender have a significant effect on visual perception and musical associations. In particular, it was concluded that as age increases, there is a shift from Pop music toward Turkish Classical and Folk music, and that artistic perception is shaped by individuals' subjective memories. This study reveals that the symbolic relationship established between visual artworks and music is closely linked to social identities and demographic variables.

Keywords: art, painting, music, image, perception, painter İsmail Menekşe

1. GİRİŞ

Sanat; hayatta kalmayı başaran insanoğlunun var olma sürecindeki izlerinin kalıcı hale dönüşme şeklidir (Karabulut ve Daşdemir, 2020). Geçmişten günümüze kadar pek çok kesim sanatın tanımını yapmaya çalışmıştır. Sanat; her bireyin kendi bakış açısı ile yorumlayıp tanımladığı bir kavramdır. William Glackens; "Sanat kendi başına bir şey değildir. O, sizin içinizdedir; o sizin düşüncenizi, özgünlüğünüzü ifade etmenin en ilginç yoludur" (Artut, 2004, s. 45) şeklinde ifade etmiştir. Sanat nedir sorusunu Tolstoy; "sanat bir duyguyu deneyimleyen kişinin onu kasıtlı olarak başkalarına aktardığı etkinliktir" şeklinde cevaplamıştır. Türk Dil Kurumu sanatı; "duyguları, düşünceleri göze ve gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme konusundaki yaratıcılık, bir şeyi ortaya koymadaki maharet" şeklinde tanımlamaktadır. İnsanlık sanatın tanımını aramanın ötesinde sanatın amaç ve görevi nedir sorusuna da cevap bulmaya çalışmıştır. Sanat, tarihler boyunca pek çok işlevi üstlenmiş ve bir amacın varlığına hizmet etmiştir. Duygu ve düşünceyi aktarmanın yanında toplumsal sorumluluklarımızı algılamamızı sağlamak ve toplumun dayanışmasını güçlendirmek gibi toplumsal bir amaca da hizmet etmektedir. Bununla birlikte dengeli bir toplumun oluşmasına önemli katkıda bulunmaktadır. Bunu yaparken insanı temel alır ve insanın içinde bulunduğu toplumsal çevrenin özelliklerini görüp değerlendirir ve böylece yaşamın anlamını keşfetmeyi amaçlamaktadır (Armağan, 1992). Sanatın aktarıldığı malzemeler dikkate alındığında karma sanatlar, görsel sanatlar ve işitsel sanatlar şeklinde sınıflandırılmaktadır. Doğada var olan nesneleri kullanarak ve insanın hayal gücünden ilham alınarak çıkılan bu yolculukta görme ile ilgili nesnelerden faydalanılarak aktarılan sanatlar görsel sanatları oluştururken, ses ile ilgili nesnelerden faydalanılarak aktarılan sanatlar ise işitsel sanatları oluşturmaktadır. İşitsel sanatlara ise müzik sanatı girmektedir. Dünyanın yaratılması ile birlikte müziğin var olduğu kabul edilmektedir. Dünyanın yaratılmasına hareket eşlik etmiştir bu hareket sayesinde bir ses ortaya çıkmış ve müziğin oluşması bu sesin varlığı ile başlamıştır. Bu nedenle müziğin oluşması içinde gizemi barındırmış ve müziğe hep soyut anlam yüklenmiştir. İlkel kabul edilen toplumlar bile müziği, yaşamı ve ölümü içine alan büyü etkisi ile kabul etmişlerdir (Çuhadar, 2016). Müziği; insanlığa armağan edilen kutsal ve manevi bir hediye olarak görmüşlerdir (İmlik ve Haşhaş, 2020). Eflatun müziği "Tanrının dili", Weber ise "insan ruhunun dili" şeklinde ifade etmiştir (Uçan, 1994). Bu ifadeler doğrultusunda bütün sanat dallarının içinde insanın ruhunu en fazla etkileyen müzik olduğu düşünülebilir. Müzik sanatının beslendiği pek çok kanal vardır bunlardan biri de mitlerdir. Eski Yunancadan gelen "musike" sözcüğü, Yunan mitolojisinde esin perileri olarak kabul edilen "Muse" sözcüğünün kökünden gelmektedir. Bu kökeni inceleyeceğimizde tarihsel bellek ve toplumsal belleği yani akılda tutmayı ve unutmamayı ifade ettiği görülmektedir (Mustan Dönmez ve Kılınçer, 2011).

İnsanoğlu dünyanın var olduğu dönemden andan itibaren hayatta kalmayı başarmak, iletişim kurma kanallarını oluşturmak ve bunları kalıcı hale dönüştürmek için çaba göstermiştir. İlkel insanların mağara duvarlarına yaptığı resimler, hayvan figürleri, kayaların üzerlerine çizdiği şekillerin hepsi kalıcılığı sağlamak ve iletişim kurma çabasının bir göstergesidir. İnsanlar bazen birbirleri ile iletişim kurmayı istemişler bazen de hayallerini ve beklentilerini kayalara resmederek kalıcı hale dönüştürmüşlerdir. Kalıcı hale dönüştürülen izlere ise imge denilmektedir. İmge duyu organlarımız ile algılanabilir ancak asıl beslendiği yer hayal gücümüzün, düş derinliğimizin bir kopyası şeklinde de yorumlanabilmektedir. İmge; gerçek olan bir nesnenin zihinsel süreçlerle var olması bunların ise hayal gücünün bir ürünü olarak ortaya çıkmasıdır. Karabulut ve Daşdemir'e (2020) göre; "doğada var olan bir nesnenin sanatçıya bağlı kalınarak yeniden yorumlanması, ona yeni nitelikler kazandırılması hususunda imgeden söz etmek mümkündür". İmge, etimolojik olarak incelendiğinde; Türkçe hayal ve düş anlamına gelmektedir. Arapçada bir şeyin gerçeği zannedilen veya gerçeğine benzetilen görüntü anlamındadır. İngilizce anlamı insanın ruh dünyasındaki görüntü, aynaya yansıyan hali olarak ifade edilmektedir. Dinçeli (2020) imgeyi; zihnimizde tasarladığımız bir mesajı iletmede önemli rol üstlenen görsel, algısal ve dilsel süreçlerin temelinde yer alan parçalardır şeklinde tanımlarken; Hançerlioğlu (1977) ise; duyulur olan bir kaynaktan gelen her türlü tasarıma imge denilmektedir, şeklinde tanımlamaktadır. Keser (2009); ise gerçekliğin insan zihnindeki yansıma biçimini imge olarak ifade etmektedir. İmge; zihnimizde oluşan izlerin dünyadaki gerçekliği ile bağlantıyı koparmadan yeniden üretilerek bir görsel yansıma sunma biçimidir (Akdağlı ve Eyigör Pelikoğlu, 2018).

Bir sanatçı edindiği imgeleri yaratıcı gücünün ve hayal dünyasının etkisiyle ele almakta ve onları yeni imgeler yaratmak amacıyla farklı sanatsal ürünler oluşturma çabasına girmektedir. Sanat eseri oluşturma yolunda; bir heykel malzeme olarak taş, bir tablo bir tuval ve boyalara; bir senfoni ise seslere ve tonlara ihtiyaç duymaktadır. Ancak bir heykel sadece bir taş parçası, tablo sadece renklerle dolu bir tuval, senfoni ise sadece seslerden ve tondan ibaret değildir (Turgut, 1991). Bir sanat eserini oluştururken seçilen maddeler; taş, toprak, kâğıt, boya gibi pek çok materyallerdir. Bu materyaller sanatçının elinde sanat eserine dönüşmektedir (Karabulut ve Daşdemir, 2020).

Resim sanatı ise göz ile görülenin hayal gücüyle birleşerek aktarıldığı önemli bir sanat eseridir. Resim sanatında imgelerden yararlanılmaktadır. İmgeleri kullanarak yeni bir ürün yaratma yeteneği, doğuştan sahip olduğumuz eğilimlerimiz sayesinde gerçekleşmektedir. Bu yetenek görmek ile başlar. Görmek ve gördüğünü yorumlayarak imgeler yardımı ile yeni bir sanat eseri yaratmak bu sürecin tamamını oluşturmaktadır. Bu süreç tamamlandığında doğada görülen nesnelerin yansıması resim sanatı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar bu sanat eserine baktıklarında aynı şeyi görmelerine rağmen aynı duyguyu hissetmezler. Bir sanat eserinin ortaya çıkması, çıkan sanat eserinde ise herkesin farklı hissedip yorumlaması sonucunda bir başka kavram ortaya çıkmaktadır. Bu kavrama algı denilmektedir.

Algı; insanların çevresinde yer alan uyaranlara anlam verme, meydana getirdiği, hatırlattığı veya telkin ettiği duyular yoluyla nesnelerin bilinmesini sağlama olarak ifade edilmektedir. Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varmak (Piri Çınar, 2019) dış dünya ve kişinin iç dünyası arasında kurulan neden sonuç ilişkisi (Ertan ve Sansarcı, 2016) şeklinde tanımlanmaktadır. Dış dünyadaki elle tutulan, gözle görülen ayrıca duygu olarak hissedilen her şey algıdır. Bu durumda görmek, koklamak, dokunmak, tatmak bunun haricinde hissetmek algılamamıza yardımcı olan etkenlerdir. Ancak duyguyu hissetmek tamamen özeldir. Her insan gibi farklı farklıdır. Gerekli materyalleri birleştirerek özgün bir çalışma ortaya çıkaran sanatçının eserine yansıttığı duyguyu eseri izleyen bir izleyici hissetmeyebilir. Bu yolculuk uzun soluklu ve bireysel bir serüvendir. Ressam İsmail Menekşe'nin kâğıt, boya ve fırça ile başlayan serüveni ise buna bir örnektir.

İsmail Menekşe'nin Ressamlık Serüveni

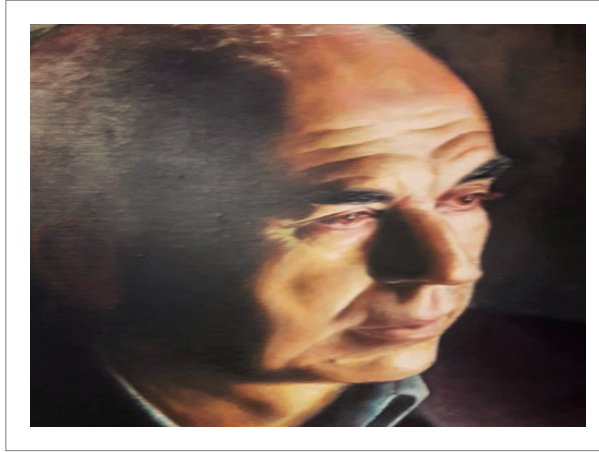
28 Temmuz 1943 tarihinde Kütahya'nın Emet ilçesinde dünyaya gelmiştir. İlköğretim ve ortaöğretimi Emet ilçesinde okumuş ancak Emet'te lise olmadığı için lise eğitimini tahsil etmek üzere Kütahya'ya gitmiştir. Kütahya Lisesinde lise eğitimini tamamlamıştır. Üniversite için İstanbul'a gitmiş ve İstanbul Üniversitesi Jeoloji bölümünü bitirmiştir. Bir sene kadar İstanbul'da bir firmada çalışır. İzmit'e ilk gelme nedeni askerlik görevini gerçekleştirmek içindir, İstanbul'daki görevinden ayrılınca tekrar İzmit'e gelerek burada ticaret ile uğraşmaya başlamıştır. Bir ortak ile başladığı ticaret hayatına daha sonra yalnız devam etmiştir. İyi bir ticari geçmişe sahip olan İsmail Menekşe daha sonra kurmuş olduğu şirketi çocuklarına devretmiştir.

Çocukluk döneminden beri resme olan ilgisine yönelmesi, 2003 yılında geleneksel olarak her yıl düzenlenen Kütahya Lisesi mezunlarının toplantısına katılması ve bu toplantıdaki bazı arkadaşlarının hobi olarak resim ile meşgul olduklarını ifade etmeleri ile başlamıştır. Çünkü kendisi çocukluğunda çok güzel resimler yapmış

ve öğretmenlerinden bu konuda takdir görmüştür. Lise dönemindeki arkadaşlarının bu sanata eğilmeleri kendisini de şevklendirmiştir. 2003 yılı Kütahya Lisesi geleneksel mezunlar buluşmasından sonra İzmit'e gelince resim yapmak üzere hazırlıklara başlamıştır. İlk olarak resim malzemelerini alabileceği yere giderek yağlı boya, fırça, kâğıt gibi malzemeleri temin eder. Resim yapmak deyince aklına ilk gelen yağlı boya resim olduğu için yağlı boya malzemeleri almıştır. Bu alışverişi gerçekleştirdiği dükkânda Emre Gökdua isminde ve sulu boya resmi yapan genç ile tanışır. Emre Gökdua kendisini ticari hayatında tanımaktadır ve elindeki yağlı boya malzemelerini görünce "abi sen sulu boya yapsana" şeklinde fikrini söyleyince "ben hiç sulu boya yapmadım" cevabını vermiştir. Yağlı boyaları temin ettiği yerde yağlı boya kursu da verilmektedir ve burada üç ay kadar kursa devam etmiştir. Görsel 1'de Ressam İsmail Menekşe'nin kendi yaptığı yağlı boya resmi yer almaktadır.

Görsel 1

Ressam İsmail Menekşe'nin 2003 Yılında Yaptığı Yağlı Boya Portresi

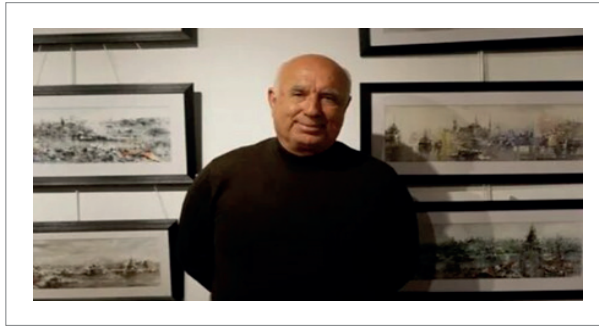
Yağlı boya resim yapımında çok kabiliyetlidir. Ancak Emre Gökdua ile gerçekleşen konuşmada sulu boya yapsana tavsiyesi kendisinde bir ışık uyandırmıştır. Bu süreçten sonra sulu boya hakkında çok araştırma yapmış konu hakkında epey bilgi sahibi olduktan sonra sulu boya yapmaya başlamıştır. Emre Gökdua'nın gözetiminde başladığı sulu boya çalışmalarının ilk aşamasında birkaç deneme sonrası sulu boyanın çok zor olduğunu ve yapamayacağını ifade etmiştir. Bunun üzerine hocası birkaç sulu boya yapımı göstererek çalışması konusunda şevklendirir. İsmail Menekşe bir cuma günü yazlığına giderken yanında sulu boya malzemelerini de götürmüştür. Bakınca yapabilirim hissi uyandıran çalışmaları yapmaya başlayınca çok zorlandığını görür ve o gün yirmiden fazla deneme çalışması yapmış ve hiçbirini olmamıştır. Ancak bu durum kendisini yıldırmamış ve ısrarla çalışmalarına devam etmiştir. 2003 yılında Emre Gökdua gözetiminde başladığı sulu boya yolculuğunda karşısına çıkan bu delikanlının kendisi için bir lütuf olduğunu düşünerek her gün düzenli çalışmalara devam etmiştir. Sulu boyayı ilk denemelerinde başarısız olması kendisini bu yolculuktan alıkoyamaz çünkü herkes sulu boya yapmanın çok zor olduğunu söylemektedir. Kendisi de bu zorluğu tecrübe etmekte ve çalışarak bu zorluğu aşacağını bilmektedir. Bu durumu ise; "suyu yönlendirmeniz çok güç, kâğıt üzerinde su nereye gidiyorsa siz artık onun esiri oluyorsunuz. Kafanızda bir şey yapmayı planlıyorsunuz ancak kâğıt üzerinde su öyle farklı şekilde gidiyor ki hem suyun gidişi ile hem de kendin ile yarışyorsun sulu boya resim yapımı tam olarak böyle bir durum." şeklinde ifade etmektedir. Bir sulu boya eserinin aynısını yapmanın imkânsız olduğunu her eserin tek ve benzersiz olduğunu bir anısını anlatarak vurgulamaktadır. "Kişisel sergilerimin birinde bir eserimi iki kişi beğenmiş. Eseri biri almış ancak aynı esere talip olan diğer kişiyi sergi sorumlusu bana getirerek aynı eseri istediklerini ifade ettiler. Aynı tonlarda, aynı şekilde birebir aynı eseri yapmak için ne kadar uğraşsam da aynı eseri yapamadım. Sulu boya yapmak böyle bir şey. Kendi yapmış olduğun bir eser bile olsa aynısını yapma şansın yok. Bu kadar eşsiz ve benzersiz bir sanat".

İsmail Menekşe, yirmi yılı aşkın süredir sulu boya resimler yapmaktadır. Hala yaptığı resimler üzerinde Emre Gökdua ile değerlendirmeler yapıp çalışmalarını bu doğrultuda sürdürmektedir. Şu anda ders verdiği öğrencilerin acaba hocamızı geçebilir miyiz düşüncelerine kapıldığını ve onlara cevaben; "Sizin beni geçebilmeniz için benim gibi her gün saatlerce çalışmanız gerekiyor. Bunun için ben öldükten sonra siz hala çalışmaya devam ederseniz belki beni geçebilirsiniz. Çünkü ben şuan sizin çalıştığınızın on katı çalışmaktayım. Bu işe 60 yaşında başladım ancak her gün saatlerce resim yapıyorum" şeklinde çalışma disiplini anlatmaktadır.

Resim yapmaya başlayınca İzmit'in her yerini, tarihi mekânlarını tek tek dolaşmıştır. Ancak İstanbul her zaman aklındaki en önemli yerdir çünkü İstanbul'un sanat ile ilişkisinin çok derin olduğunu düşünmekte ve pek çok medeniyete ev sahipliği yapan bu şehrin her yeri kendisini etkilemeye devam etmektedir. Ayrıca tarihi yerleri hala canlılığını ve manevi havasını korumaktadır. Gençlik yıllarında İstanbul da eğitim görmesi ve bu şehrin manevi ikliminin hala kendisini çok etkilemesi çalışmalarında ağırlıklı olarak İstanbul temasını işlemesine neden olmuştur. Mekânların resimlerini yaparken bu mekânların mimari yapısını incelemenin ötesinde tarihi geçmişini de incelemektedir. Boş zaman değerlendirmek için değil kendisine lütfedilen bu yeteneği güzel kullanarak insanlara da faydalı olmak amacıyla çalışmalarını yapmaktadır. Bu doğrultuda pek çok kişiye ücretsiz sulu boya dersleri vermekte ve öğrencileri ile yılsonu resim sergileri düzenlemektedir. Ayrıca kişisel resim sergilerine de katılmaktadır. Görsel 2 ve Görsel 3'te katılım sağladığı resim sergilerinin afişleri yer almaktadır.

Görsel 2

Ressam İsmail Menekşe'nin Kişisel Resim Sergisinden Bir Kare

Görsel 3

Ressam İsmail Menekşe ve Öğrencilerinin Resim Sergilerinin Afişleri

1.1. Araştırmanın Amacı

Sanat hayatın var olduğu andan itibaren varlığı kabul edilen bir kavramdır. İnsanoğlu duygu ve düşüncelerini yansıtmak için nesneleri kullanarak sanatsal ürünler ortaya koymaktadır. Karma sanatlar, görsel sanatlar ve işitsel sanatlar gibi ortaya çıkan sanat ürünlerinin malzemelerinin hayatın içinde var olduğu görülmekte ve bunu yansıtmak için imgelerden faydalandığı bilinmektedir. Ancak görülen her sanat eseri sonucunda ulaşılan algının nasıl gerçekleştiği bilinmemektedir.

Bu araştırmanın amacı bireylerin ilk defa gördüğü görsel imgeler üzerinden duygusal ve müziksel imgelem süreçlerini inceleyerek, görsel sanatlardan olan resim sanatına bakan bir kişinin hissettiği duygunun müziksel yansımaları ortaya koymaktır. Araştırmaya konu olan Ressam İsmail Menekşe'nin İstanbul temalı iki görseli kullanılarak bu görsellerin katılımcılarda hissettirdiği duygunun zihinsel süreçlerinde nasıl bir müziksel karşılık bulunduğunu analiz etmektir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, görsel ve işitsel imgelerin bireylerin hissettiği duygu üzerine etkilerini anlamaya yönelik olarak disiplinler arası bir yaklaşım sunması açısından önem taşımaktadır. Özellikle resim, müzik gibi görsel ve işitsel sanatların insanlar üzerindeki etkilerini bir arada değerlendirmek bu sanatların birbirleri ile büyük bir etkileşim içerisinde olduğunu gösterir.

Bu bağlamda araştırma, Ressam İsmail Menekşe ile gerçekleştirilen derinlemesine görüşme ile bir sanat eserini ortaya koyan sanatçının eseri üretirken hissettiği duygu, sonrasında eserine bakarken hissettiği duygu ve çağrışım yapan şarkı türü sorularak sanatçının üretim aşamasında duygu ve anlam aktarımı bakımından önemlidir.

Bu araştırmanın bir diğer önemi ise; ilk kez görülen bir görsel eserin farklı yaş ve cinsiyet gruplarındaki katılımcılar üzerinde hangi duyguları tetiklediği ve bu duyguların hangi müziksel imgeler ile ilişkilendirildiğini ortaya koyması açısından önem arz etmektedir.

1.3. Araştırmanın Problemi

Sanatın evrensel bir dil olduğu bilinmektedir. Sanatın pek çok dallara ayrıldığı, resim, müzik, heykel gibi dallardan her birinin birbiri ile bağlantılı olduğu kabul görmektedir. Ancak her sanat ürününün kişiler üzerinde uyandırdığı algının da farklılık gösterdiği bilinmektedir. Bu çalışmada sanat, resim, müzik, imge ve algı kavramları üzerinde durulmaktadır. Bu kavramlar özelinde görselin insanlarda hissettirdiği duyguyu analiz etmek amacıyla Ressam İsmail Menekşe'nin eserlerinden yararlanma yoluna gidilmiştir.

Bu bilgilerden yararlanılarak araştırmanın problem cümlesi: Ressam İsmail Menekşe'nin İstanbul temalı görsellerinin farklı yaş ve cinsiyet gruplarındaki bireylerde uyandırdığı duygular ve bu duyguları tetikleyen müziksel imgelerin, görsel ve işitsel algı bağlamında yansımaları nasıldır?

Bu araştırmanın alt problemleri;

1. Ressamın eser yaratma sürecindeki duygu durumu ve çağrışım yaptığı müzik türü ve genel müzik anlayışı ne yöndedir?
2. Ressam yapmış olduğu İstanbul temalı iki sulu boya görselini hangi duygu durumu ile çizmiştir. Görsellere şimdi baktığındaki duygu durumu nedir?
3. Ressam yapmış olduğu İstanbul temalı iki sulu boya görseline baktığında, aklından bir şarkı türü geçmekte midir?
4. Ressamın bu iki eserinin yansıttığı duygu durumu ve hatırlattığı şarkı türlerine ilişkin izleyici cevaplarından beklentileri nelerdir?
5. Ressamın İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hissettirdiği duygu yaş değişkenine göre nedir?
6. Ressamın İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hissettirdiği duygu cinsiyet değişkenine göre nedir?
7. Ressamın İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hatırlattığı şarkı türü yaş değişkenine göre nedir?
8. Ressamın İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hatırlattığı şarkı türü cinsiyet değişkenine göre nedir?

2. YÖNTEM

Bu araştırmada nitel ve nicel yöntemin bir arada kullanıldığı karma desen kullanılmıştır. Ressam İsmail Menekşe'nin araştırmaya konu olan iki eseri üzerinde yapılan incelemelerde; nitel yöntem, derinlemesine görüşme ve içerik analizi kullanılmıştır.

Bu görseller üzerinden İstanbul temalı görsellerin üretimini gerçekleştiren Ressam İsmail Menekşe'nin görselleri üretme sürecindeki yaşadığı ruh hali, müziksel çağrışımları ve günümüzde bu görsellere baktığında müziksel imgelemi ve ortaya çıkan duyguyu anlamak amacıyla derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme formu alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Çalışma kapsamında Ressam ile gerçekleştirilecek görüşme soruları; görselleri üretme sürecindeki ruh hali ve duygusal deneyimi, üretim sürecinde zihninde canlanan ya da dinlenen müzik türleri ve bugün bu görsellere baktığında hissettiği duygu ve çağrıştırdığı müzik türleri şeklinde üç ana boyutta şekillendirilmiştir. Bu doğrultuda görüşme formunun geçerliğini sağlamak amacıyla sanat eğitimi, müzikoloji alanlarındaki uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda sorular revize edilerek nihai hale getirilmiştir. Formda yer alan sorular, sanatçının eserleri yaratım sürecindeki yaşadığı duygular, bu süreç boyunca müziksel çağrışımlar ve görsellerle bugünkü ilişkisini anlamaya yönelik olarak açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Çalışmanın kapsamında oluşturulan görüşme formu söz konusu eserlerin üreticisi olan Ressam İsmail Menekşe tarafından cevaplanmıştır. Derinlemesine görüşme, araştırılan konular üzerinde detaylı ve bütün boyutlarını ele alan açık uçlu sorulara yer verilen bir görüşme tekniğidir. Nitel araştırmalarda kullanılan derinlemesine görüşme tekniği, sosyal dünyadaki görünen pek çok olgu, süreç ve ilişkinin görünen kısımdan ziyade ayrıntılarda gizlenmiş olan gerçeği anlamaya imkân veren bir veri oluşturma sürecidir (Tekin ve Tekin, 2006).

Bu yöntemde, konuya ilişkin verilere ulaşılarak daha önceki belirlenen konulara göre özetleme değerlendirme ve yorumlama yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu hususta konu ile ilgili olan yazılı metinlerden hareketle doğrudan alıntılara yer verilmesi çalışmanın yöntemini belirlemektedir. Konuya ilişkin olan kavramlar, nitel verileri çerçevesinde incelenmektedir. Sanat, müzik, resim, imge ve algı kavramlarına bağlı kalınarak bir sanat eserinin oluşum süreçleri incelenmektedir.

Araştırmada veri toplamaya yönelik olarak, ulusal tez merkezi, google akademik, dergipark gibi kaynaklar ile kütüphanelerde bulunan basılı kaynaklar taranmıştır. Gerçekleştirilen tarama sonucunda elde edilen verilerin çalışmanın içeriği bakımından örtüştüğü görülmüş ve çalışmanın şekillenmesine doğrudan etkisi olmuştur. Bu doğrultuda ise belli başlı verilere yer verilmiştir. Araştırmada sanat, müzik, resim, imge ve algı kavramları anahtar kelimeler olarak belirlenmiştir.

Ayrıca bu araştırmada görsel sanat eserinin bireylerde hissettirdiği duygusal ve müziksel çağrışımları anlamaya yönelik olarak İstanbul temalı iki görseli internet aracılığı ile katılımcılara sunulmuş ve nicel veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Anket soruları alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Araştırma kapsamında İstanbul temalı iki görselin katılımcılara hissettirdiği duygu ve çağrıştırdığı müzik türleri şeklinde ana boyutlar temelinde anket formu hazırlanmıştır. Bu doğrultuda anket formunun geçerliğini sağlamak amacıyla sanat eğitimi, müzikoloji alanlarındaki uzmanlara sunulmuş gelen dönütler doğrultusunda sorular revize edilerek nihai hale getirilen anket Google Forms üzerinden katılımcıların erişimine sunulmuştur. Katılımcıların gönüllülük esasına dayalı olarak dâhil olduğu bu sürece her yaş grubu ve her bölgeden toplamda 283 kişiden veri toplanmıştır. Elde edilen nicel veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz aşamasında anketten elde edilen yanıtlar öncelikle eksik veya hatalı girişler açısından kontrol edilmiş, açık uçlu sorulardan elde edilen veriler ise içerikleri dikkate alınarak kategorize edilip kodlanmıştır. Katılımcıların yaş ve cinsiyet değişkenleri frekans ve yüzde şeklinde tablolastırılmıştır.

Araştırmanın alt problemlerini oluşturan sorulara cevap aranmış ve katılımcıların verdikleri cevaplar kategorik olarak tablolastırılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi: Araştırmanın nitel verileri görüşme sorularıyla toplanmıştır. Birebir Ressam İsmail Menekşe ile yapılan derinlemesine görüşmeden elde edilen veriler alt probleme göre toplanmış, düzenlenmiş, yorumlanmıştır.

Araştırmanın nicel verileri ise araştırmacı tarafından uzman görüşleri doğrultusunda son hal verilerek anket soruları yoluyla toplanmıştır. Araştırmaya gönüllü olarak katılan katılımcıların cinsiyet ve yaş dağılımları aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Araştırmanın nicel bölümü, nitel bölümde gerçekleştirilen derinlemesine görüşme ile desteklenerek hem sanatçının kişisel üretim süreci hem de katılımcıların algıları karşılaştırılmalı olarak ele alınmıştır.

Tablo 1

Araştırmaya Katılanların Yaş ve Cinsiyet Dağılımları

	Kadın	Erkek	Toplam
18 Yaş Altı	9	2	11
19-35 Arası	70	14	84
36-55 Arası	99	25	124
56 Yaş ve Üzeri	28	36	64
Toplam	206	77	283

Tablo 1'de görüldüğü gibi farklı yaş gruplarından katılımcıların araştırmaya destek verdiği görülmektedir.

2.1. Araştırmanın Etik İzinleri

Yapılan bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik kurul izin bilgileri:

Etik değerlendirmeyi yapan kurul adı: Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Değerlendirme Kurulu

Etik değerlendirme kararının tarihi: 22.08.2024

Etik değerlendirme belgesi sayı numarası: 73/03

3. BULGULAR

Bu araştırmanın nitel ve nicel bulguları alt problemlere göre sınıflanmış ve aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

3.1. Ressamın eser yaratma sürecindeki duygu durumu ve çağrışım yaptığı müzik türü ve genel müzik anlayışı ne yöndedir?

Ressam İsmail Menekşe ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşme sırasında, çocukluğunda aile ve yakın çevresinden etkilenecek Türk Halk Müziği dinlediğini, lise yıllarında Türk Sanat Müziği dinlemeye başladığını, yaşı ilerledikçe müzik zevkinin çeşitlenmeye başladığını görmekteyiz. Ressam kendi ifadesiyle;

Arapça ve Osmanlıca bildiğim için Arap müziğine kulak dolgunluğum vardı ve Arap müziği dinlemeyi severim. Dönemsel olarak Arabesk tarzı müzikleri de dinlerim ancak çok fazla hüznün ve acı içeren müzikleri dinleyince "benim artık bu kadar acı çekecek halim kalmamış" diye düşünüp bu tarz müzikleri uzun süre dinlemeyi tercih etmiyorum. Klasik Batı müziğini severek dinliyorum, Mozart'ı dinliyorum, Chopin dinliyorum. Hollandalı besteci André Rieu keyifle dinlediğim müzisyendir (İsmail Menekşe, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2024).

Ressamın, resim yaparken bazen müzik dinlediği ve genellikle radyoda yayınlanan müzikleri dinlemeyi tercih ettiğinin belirlendiği görüşmede, motive olmak için özellikle müzik dinlerim diye bir beklentisinin olmadığı, müzik olmasa da resim yaptığı öğrenilmiştir.

Ressam İsmail Menekşe; resim yaparken doğal olarak bir duygu yoğunluğu yaşıyorsunuz. Bu yoğunluk genellikle hangi duygularda gerçekleşiyor? Sorusuna kendi ifadeleriyle aşağıdaki yanıtı vermiştir.

Resim yapmaya başlarken önce heyecanlanıyorum sonra ise merak, çünkü çıkacak ürünü merak ediyorum. Sulu boya yaparken ortaya ne çıkacak, boya kâğıtta nasıl bir şekil alıp beni nasıl yönlendirecek. Boyanın ve suyun beni yönlendirmesi benim müdahalem gibi bileşenler sonucunda ortaya çıkan eseri beğenecek miyim? soruları ile çalışmaya başlıyorum. Ancak ikinci bir durum olarak da hiçbir şey düşünmeden sürece teslim oluyorum. “Ya nasip” diye başlıyorum çıkan sonuç bana da sürpriz oluyor. İstedğim gibi bir şey çıkarsa o an ki mutluluğumu kelimeler ile tarif edemem. Kimse ile de paylaşmama gerek yok bu mutluluğu, eğer istediğim gibi bir eser çıkmazsa bu sefer kâğıdın arkasına tekrar deneme çalışmaları yapıyorum. Buradaki duygu durumum aslında resim yaparken değişiyor. Resmin aldığı şekle göre bazen sevinirim mutlu oluyorum bazen de olmadı diye üzülüyorum.

Resim yapmadan önce yapacağım mekânı çok araştırıyorum. Resimde insan figürleri olacaksa gezdiğim yerlerde fotoğraflar çekip bu figürleri inceliyorum. Bu manzaraları hafızama yerleştiriyorum. Bu aşamadan sonra tekrar görsele bakmadan hızlıca resmediyorum. Böylelikle fotoğraftaki kareler değil hafızamdaki şeklini resmederek özgün çalışmalar gerçekleştiriyorum (İsmail Menekşe, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2024).

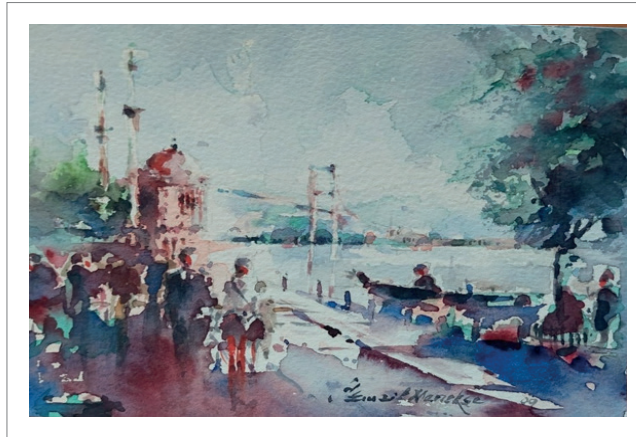
Bu veriler doğrultusunda, Ressam İsmail Menekşe'nin müzik ile köklü bir bağı olduğu ve bu bağıın çocukluğundan itibaren kültürel çevresinin etkisiyle şekillendiği görülmektedir. Sanatçının eser üretim sürecinde hem analitik bir planlama hem de boyanın akışına teslimiyet içeren duygusal bir döngü içinde olduğu, müziği ise bu sürece eşlik eden esnek bir motivasyon aracı olarak konumlandığı anlaşılmaktadır.

3.2. Ressam yapmış olduğu İstanbul temalı iki sulu boya görselini hangi duygu durumu ile çizmiştir. Görsellere şimdi baktığındaki duygu durumu nedir?

Alt problem sorusunun analizine geçmeden önce Ressam İsmail Menekşe'nin araştırmada kullanılan nicel ve nitel verilerin toplanmasında İstanbul temalı iki görseline yer vermek gerekmektedir. Bu görseller Görsel 4 ve Görsel 5'te yer almaktadır.

Görsel 4

Ressam İsmail Menekşe'nin İstanbul Temalı 1. Görseli

Görsel 5

Ressam İsmail Menekşe'nin İstanbul Temalı 2. Görseli

Ressam yapmış olduğu İstanbul temalı iki sulu boya görselini hangi duygu durumu ile çizmiştir. Görsellere şimdi baktığındaki duygu durumu nedir? Sorusuna cevap olarak ressam, kendi ifadeleriyle

Ortaköy manzaralı ilk resmimi hangi yıl yaptığımı ve hangi duygu durumu içerisinde yaptığımı hatırlamıyorum, diye belirtmiştir.

Ressam bu resmine şimdi baktığında daha çok analitik bir gözle (renk tonları, gölge) yaklaştığını ve kendi çalışmalarını eleştirdiğini belirtmiştir.

Taksim manzaralı ikinci görselini ise üniversite yıllarındaki çetin bir kış gününde sıcak bir ekmek bulmanın verdiği mutluluk anısını hatırlayarak çizdiğini ve hala aynı sevinçli hissettiğini ifade etmiştir

Ressam ile yapılan konuşmalardan duygu durumu ile ilgili edinilen en önemli cümleler kendi ifadesiyle aşağıda yer almaktadır.

Resimdeki renklerin tonları bazen hüznün bazen de mutluluk hissetmemde önemli rol oynuyor. Ancak o yerlerde bulunduğum zaman içerisinde beni etkileyen bir anım var ise bu anının bendeki hissettirdiği duygu kalıcı oluyor. Resme her baktığımda aynı anıyı hatırlayıp aynı duyguyu hissediyorum (İsmail Menekşe, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2024).

3.3. Ressam yapmış olduğu İstanbul temalı iki sulu boya görseline baktığında, aklından bir şarkı türü geçmekte midir?

Ressam İsmail Menekşe; Ortaköy manzaralı görselin kendisinde hüznün temalı şarkıları çağrıştırdığını, Taksim manzaralı görselin ise mutluluk ve sevinç temalı şarkıları hatırlattığını belirtmiştir.

3.4. Ressamın bu iki eserinin yansıttığı duygu durumu ve hatırlattığı şarkı türlerine ilişkin izleyici cevaplarından beklentileri nelerdir?

Sanatçı, izleyicilerin kendi anılarıyla görselleri bütünleştireceğini ve herkesin kendi tercih ettiği müziklerle eşleştirme yapacağını düşünmektedir; belirli bir duygu veya şarkı dayatmasından kaçınmaktadır. Kendi ifadeleriyle;

Resimlerde kullanılan renk tonları, manzara gibi bileşenler izleyenlerde mutlaka bir imgelem oluşturup bir anı ile bütünleştirilebilir. Bu durumda görselleri gören kişilerde bu anıyı hatırlayıp anılarındaki duygu ne ise aynı duyguyu hissedebilir ve bu duyguya tercüman olan şarkılarla görseli eşleştirebilirler. Bunun hangi şarkı ya da duygu olduğunu kestirmek zordur (İsmail Menekşe, kişisel görüşme, 13 Temmuz 2024).

Araştırmanın bu bölümünde Ressam İsmail Menekşe'nin İstanbul temalı görselleri anket yöntemi ile katılımcılar sunulmuş ve elde edilen veriler SPSS programı ile tablolatırılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde Ressam İsmail Menekşe'nin İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hissettirdiği duygunun ve hatırlattığı şarkı türünün yaş ve cinsiyet değişkenine göre nasıl olduğu sorusuna yanıt aranmıştır. Bu amaç ile ki-kare testi yapılmıştır. Ki-kare testinde iki değişkenden birisinin kategori sayısının ikinin üzerinde olması durumunda, beklenen değeri beşten küçük göze sayısı çapraz tablodaki toplam hücre sayısının %20 'sini aşmamalıdır. Bu koşulun sağlanamadığı durumlarda testin yapılabilmesi için, katılımcı sayısının artırılması, kategori birleştirme yoluna gidilmesi, o da olmuyorsa, koşulu sağlamayan hücrelerin ilgili kategorilerinin analiz dışı bırakılması önerilmektedir (Büyüköztürk, 2010; Can, 2017). Bu doğrultuda çalışmada katılımcı sayısı artırılmadığı ve kategori birleştirme yapılamadığı için bazı kategoriler analiz dışı bırakılmıştır.

Ressamın İstanbul temalı iki görseli üzerinden araştırmanın alt problemini oluşturan;

3.5. Ressamın İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hissettirdiği duygu yaş değişkenine göre nedir?

Yaş değişkeni ile hissedilen duygu arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 2 ve Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 2*Ressam İsmail Menekşe'nin 1. Görseli Üzerinde Yaş Değişkeni ile Hissedilen Duygu Arasındaki İlişki*

Değişkenler	Hissedilen Duygu							χ^2	p
Yaş Değişkeni	Toplam %	Mutluluk	Hüzün	Heyecan	Korku	Öfke	Diğer	34,739	,003
18 Yaş ve Altı	11 3,9 %	4 1,4 %	3 1,1 %	1 ,4 %	0 ,0 %	0 ,0 %	3 1,1 %		
19-35	84 29,7 %	45 15,9 %	26 9,2 %	6 2,1 %	0 ,0 %	1 ,4 %	6 2,1 %		
36-55	124 43,8 %	53 18,7 %	42 14,8 %	14 4,9 %	4 1,4 %	7 2,5 %	4 1,4 %		
56 ve Üzeri	64 22,5 %	32 11,3 %	29 10,2 %	1 ,4 %	0 ,0 %	2 ,7 %	0 ,0 %		
Toplam %	283 100,0 %	134 47,3 %	100 35,3 %	22 7,8 %	4 1,4 %	10 3,5 %	13 4,6 %		

Tablo 2'ye göre; yaş değişkeni dikkate alındığında birinci görseli gören kişilerin 18 yaş ve altı kişilerin %1'i mutluluk ve yine %1'i hüznü duygusunu hissetmiştir. %1'lik kısımda diğer duygu olarak ifade edilen duyguların içinde ise genel itibari ile endişe, sükunet gibi farklı duyguları hissettikleri görülmektedir. 19-35 yaş aralığındaki kişilerin ise %16'sının mutluluk hissederken %9'unun ise hüznü hissettiği görülmektedir. 36-55 yaş aralığındaki kişilerin %11'inin mutluluk hissederken %10'unun ise hüznü hissettiği görülmektedir. 56 yaş ve üzerindeki kişilerin bu görseli görünce hissettiği duygu ise %11'inin mutluluk hissederken %10'unun hüznü duygusunu hissettiği görülmektedir. Kişilerin yaşları ile görseli görünce hissedilen duygunun arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucuna göre, yaşa göre hissedilen duygu arasında anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2 = 34,739$, $p < 0,05$].

Tablo 3*Ressam İsmail Menekşe'nin 2. Görseli Üzerinde Yaş Değişkeni ile Hissedilen Duygu Arasındaki İlişki*

Değişkenler	Hissedilen Duygu							χ^2	p
Yaş Değişkeni	Toplam %	Mutluluk	Hüzün	Heyecan	Korku	Öfke	Diğer	27,626	,024
18 Yaş ve Altı	11 3,9 %	2 ,7 %	6 2,1 %	1 ,4 %	0 ,0 %	1 ,4 %	1 ,4 %		
19-35	84 29,7 %	8 2,8 %	41 14,5 %	14 4,9 %	11 3,9 %	9 3,2 %	1 ,4 %		
36-55	124 43,8 %	17 6,0 %	63 22,3 %	18 6,4 %	14 4,9 %	10 3,5 %	2 ,7 %		
56 Yaş ve Üzeri	64 22,6 %	5 1,8 %	34 12,0 %	7 2,5 %	1 ,4 %	17 6,0 %	0 ,0 %		
Toplam %	283 100,0 %	32 11,3 %	144 50,9 %	40 14,1 %	26 9,2 %	37 13,1 %	4 1,4 %		

Tablo 3'e göre; 18 yaş ve altındaki kişiler 2. görseli gördüklerinde hissettikleri duygunun en yüksek oranda hüznü olduğu görülmektedir. 19-35 yaş aralığındaki kişilerin ise bu görseli gördüklerinde hissettikleri duyguya bakıldığında ise %15'inin hüznü hissettiği, %5'inin heyecan, %4'ünün korku hissettiği görülmektedir. 36-55 yaş aralığındaki kişilerin %22'sinin hüznü, %6'sının heyecan ve mutluluk duygularını hissettiği %5'inin korku, %4'ünün ise öfke duygusunu hissettiği görülmektedir. 56 yaş ve üzerindeki kişilerin ise %12'sinin hüznü hissettiği, %6'sının öfke ve %3'ünün heyecan hissettiği görülmektedir. Yaş değişkeni ile görülen görselle hissedilen duygunun arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucuna göre anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2 = 27,626$, $p < 0,05$].

3.6. Ressamın İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hissettirdiği duygu cinsiyet değişkenine göre nedir?

Cinsiyet değişkeni ile hissedilen duygu arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 4 ve Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 4

Ressam İsmail Menekşe'nin 1. Görseli Üzerinde Cinsiyet Değişkeni ile Hissedilen Duygu Arasındaki İlişki

Değişkenler		Hissedilen Duygu						χ^2	p
Cinsiyet Değişkeni	Toplam %	Mutluluk	Hüzün	Heyecan	Korku	Öfke	Diğer	3,707	,592
Kadın	206 72,8 %	95 33,6 %	73 25,8 %	17 6,0 %	4 1,4 %	6 2,1 %	11 3,9 %		
Erkek	77 27,2 %	39 13,8 %	27 9,5 %	5 1,8 %	0 ,0 %	4 1,4 %	2 ,7 %		
Toplam %	283 100,0 %	134 47,3 %	100 35,3 %	22 7,8 %	4 1,4 %	10 3,5 %	13 4,6 %		

Tablo 4'e göre; kişilerin cinsiyetine göre hissedilen duygu arasında ilişkinin olup olmadığını belirlemek üzere yapılan ki-kare testi sonucuna göre anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 5

Ressam İsmail Menekşe'nin 2. Görseli Üzerinde Cinsiyet Değişkeni ile Hissedilen Duygu Arasındaki İlişki

Değişkenler		Hissedilen Duygu						χ^2	p
Cinsiyet Değişkeni	Toplam %	Mutluluk	Hüzün	Heyecan	Korku	Öfke	Diğer	22,533	,000
Kadın	206 72,8 %	27 9,5 %	102 36,0 %	33 11,7 %	23 8,1 %	17 6,0 %	4 1,4 %		
Erkek	77 27,2 %	5 1,8 %	42 14,8 %	7 2,5 %	3 1,1 %	20 7,1 %	0 ,0 %		
Toplam %	283 100,0 %	32 11,3 %	144 50,9 %	40 14,1 %	26 9,2 %	37 13,1 %	4 1,4 %		

Tablo 5'e göre; kadınların %36'sının hüzün hissederken %12'sinin heyecan hissettiği görülmektedir. Erkeklerin ise %15'inin hüzün hissettiği, %7'sinin öfke hissettiği görülmektedir. Cinsiyet değişkeni ile görseli görünce hissedilen duygu arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucuna göre anlamlı bir ilişki olduğu vardır [$\chi^2 = 22.533$, $p < 0,005$].

3.7. Ressamın İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hatırlattığı şarkı türü yaş değişkenine göre nedir?

Yaş değişkenine bağlı olarak hatırlanan şarkının türü arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 6 ve Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 6

Ressam İsmail Menekşe’nin 1. Görseli Üzerinde Yaş Değişkenine Bağlı Olarak Hatırlanan Şarkının Türü ile İlişki

Değişkenler		Şarkının Türü				χ ²	p
Yaş Değişkeni	Toplam %	Pop Müziği	Türk Sanat Müziği	Türk Halk Müziği	Diğer	44,383	,000
18 Yaş ve Altı	11 3,9 %	7 2,5 %	0 ,0 %	1 ,4 %	3 1,1 %		
19-35	84 29,7 %	43 15,2 %	24 8,5 %	10 3,5 %	7 2,5 %		
36-55	124 43,8 %	56 19,8 %	46 16,3 %	17 6,0 %	5 1,8 %		
56 ve Üzeri	64 22,6 %	12 4,2 %	34 12,0 %	18 6,4 %	0 ,0 %		
Toplam %	283 100,0 %	118 41,7 %	104 36,7 %	46 16,3 %	15 5,3 %		

Tablo 6’ya göre Ressam İsmail Menekşe’nin İstanbul Temalı 1. Görselinin Size Hatırlattığı Şarkının Türü Nedir? sorusuna yaş aralığı ile olan değişkenler dikkate alınarak karşılaştırıldığında; 18 yaş ve altı olan kişilerin %3’ünün pop müziği, 19 ve 35 yaş aralığındaki kişilerin %15’inin pop müziğini hatırlatırken %9’unun Türk Sanat müziğini hatırlattığı, 36 ve 55 yaş aralığındaki kişilerin %20’sinin Pop müziği, %16’sının ise Sanat müziğini hatırlattığı görülmektedir. 56 ve üzeri yaşa sahip kişilerin ise bu görseli gördüklerinde hatırladıkları şarkının türü ise %12’sinin Türk Sanat Müziği iken %6’sının ise Türk Halk müziğini hatırladığı görülmektedir. Kişilerin yaşları ile bir görseli gördüklerinde hatırladıkları şarkının türü arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucuna göre, yaş aralığı ile şarkı türü arasında anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2 = 44,383$, $p < 0,05$].

Tablo 7

Ressam İsmail Menekşe’nin 2. Görseli Üzerinde Yaş Değişkenine Bağlı Olarak Hatırlanan Şarkının Türü ile İlişki

Değişkenler		Şarkının Türü				χ ²	p
Yaş Değişkeni	Toplam %	Pop Müziği	Türk Sanat Müziği	Türk Halk Müziği	Diğer	96,445	,000
18 Yaş ve Altı	11 3,9 %	4 1,4 %	2 ,7 %	0 ,0 %	5 1,8 %		
19-35	84 29,7 %	63 22,3 %	8 2,8 %	4 1,4 %	9 3,2 %		
36-55	124 43,8 %	73 25,8 %	42 14,8 %	3 1,1 %	6 6,1 %		
56 ve Üzeri	64 22,6 %	16 5,7 %	48 17,0 %	0 ,0 %	0 ,0 %		
Toplam %	283 100,0 %	156 55,1 %	100 35,3 %	7 2,5 %	20 7,1 %		

Tablo 7’ye göre; 18 yaş aralığında bulunan kişilerin %1’i pop müziğini hatırlarken, 19-35 yaş aralığındaki kişilerin %22’i pop müziği, %3’ü ise Türk sanat müziğini hatırlamaktadır. 36-55 yaş aralığındaki kişilerin %26’sı pop müziğini %15’i ise Türk sanat müziğini hatırlamaktadır. 56 yaş ve üzerindeki kişilerin %17’si ise Türk sanat müziğini hatırlarken %6’sının pop müziğini hatırladığı görülmektedir. Yaş değişkenine göre hatırlanan şarkının türü arasında bir ilişkinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucuna göre anlamlı bir ilişki vardır [$\chi^2 = 96.445$, $p < 0,05$].

3.8. Ressamın İstanbul temalı iki görselinin katılımcılara hatırlattığı şarkı türü cinsiyet değişkenine göre nedir?

Cinsiyet değişkenine göre hatırlanan şarkının türü arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan ki-kare testi sonucu Tablo 8 ve Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 8

Ressam İsmail Menekşe'nin 1. Görseli Üzerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Hatırlanan Şarkının Türü ile İlişkisi

Değişkenler		Hatırlanan Şarkının Türü				χ^2	p
Cinsiyet Değişkeni	Toplam %	Pop Müziği	Türk Sanat Müziği	Türk Halk Müziği	Diğer	9,839	,020
Kadın	206 72,8 %	95 33,6 %	74 26,1 %	26 9,2 %	11 3,9 %		
Erkek	77 27,2 %	23 8,1 %	30 10,6 %	20 7,1 %	4 1,4 %		
Toplam %	283 100,0 %	118 41,7 %	104 36,7 %	46 16,3 %	15 5,3 %		

Tablo 8'e göre; cinsiyet ile hatırlanan şarkı bakıldığında kadınların %34'ünün pop müziğini hatırlarken %26'sının Türk sanat müziğini %9'unun ise Türk halk müziğini hatırladığı görülmektedir. %4'ünün ise klasik batı müziği ve enstrümantal müzik türlerinde eserleri hatırladıkları görülmektedir. Erkeklerin ise %11'inin Türk sanat müziğini hatırladığı, %8'inin pop müziği ve %7'sinin ise Türk halk müziğini hatırladığı görülmektedir. Cinsiyet ile hatırlanan şarkının türü arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare testi sonucuna göre anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [$\chi^2 = 9,839$, $p < 0,05$].

Tablo 9

Ressam İsmail Menekşe'nin 2. Görseli Üzerinde Cinsiyet Değişkenine Göre Hatırlanan Şarkının Türü ile İlişkisi

Değişkenler		Hatırlanan Şarkının Türü				χ^2	p
Cinsiyet Değişkeni	Toplam %	Pop Müziği	Türk Sanat Müziği	Türk Halk Müziği	Diğer	32,757	,000
Kadın	206 72,8 %	134 47,3 %	55 19,4 %	3 1,1 %	14 4,9 %		
Erkek	77 27,2 %	22 7,8 %	45 15,9 %	4 1,4 %	6 2,1 %		
Toplam %	283 100,0 %	156 55,1 %	100 35,3 %	7 2,5 %	20 7,1 %		

Tablo 9'a göre; cinsiyet ile hatırlanan şarkı türüne bakıldığında kadınların %48'inin pop müziğini hatırlarken, %19'unun ise Türk sanat müziğini hatırladığı görülmektedir. Erkeklerin ise %16'sının Türk sanat müziğini hatırlarken, %8'inin pop müziği türünü hatırladığı görülmektedir. Cinsiyete göre hatırlanan şarkı arasında bir ilişkinin olup olmadığına bakıldığında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir [$\chi^2 = 32,757$, $p < 0,05$].

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Sanat, bir insanın duygu dünyasının dışı vurumu olarak kabul edilmektedir. Bu araştırmada görsel sanatlar alanında bir üretim gerçekleştiren Ressam İsmail Menekşe'nin İstanbul temalı iki görseli üzerinden sanatçının üretimini gerçekleştirmiş olduğu eserlerinin üretim aşamalarındaki hissettiği duygu durumu ile bu eserlerin farklı yaş ve cinsiyet gruplarında hissettirdiği duygu ve çağrışım yaptığı müzik türü karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre, Ressam İsmail Menekşe'nin kendi kültüründen beslenen ve duygu durumlarını eserlerine yansıtan bir sanatçı olduğu sonucuna varılmıştır. Elde edilen sonuçlar, Dewey'in (2021) sanatın bireyin duygusal dünyasının dışavurumu olduğu ve bu dünyanın kültürel ile çevresel etkiler tarafından doğrudan şekillendiği yönündeki sanat tanımıyla örtüşmektedir. Araştırma

sonuçları sanatsal üretimin kişisel deneyimin bir uzantısı olduğunu ortaya koyarken; Eroğlu'nun (2011) eserde sosyo-kültürel birikimlerin varlığını vurguladığı görüşü ile de paralellik göstermektedir.

Resimlerde gözlemlenen renklerin duygusal etkisi, Aktekin ve diğerleri (2011) tarafından belirtildiği üzere belirli renk tonlarının mutluluktan öfkeye uzanan çeşitli duyguları tetikleyebildiği görüşünü desteklemektedir. Ayrıca, sanatçının müziği yaşamına ve üretim sürecine entegre etmesi, Langer'in (1957) müziğin insan duygularına ve anlarına eşlik eden bir unsur olduğu yönündeki kuramıyla örtüşmektedir. Bu çalışmada ortaya çıkan müziksel imgelemedeki demografik farklılıklar, Albayrak'ın (2015) müzik tercihlerinin yaş, cinsiyet ve sosyo-kültürel yapılarla yakından ilişkili olduğu görüşünü doğrulamaktadır.

Katılımcı yanıtlarının öznel niteliği, Barthes'ın (1993) "okur ya da izleyicinin anlamın üreticisi olduğu" kavramını doğrulamakta; izleyicinin kişisel anılarının sanatçının başlangıçtaki niyetinin önüne geçtiğini göstermektedir. Kadınların sanata yönelik duygusal tepkilerini daha şeffaf biçimde ifade etmeleri, Yıldırım ve Gül'ün (2021) araştırmalarıyla tutarlıdır. Bununla birlikte, yaş gruplarına göre müzik zevkindeki değişim, Doğan ve Tekgül'ün (2024) dinleme alışkanlıklarının disiplinlerarası evrimine ilişkin görüşlerini yansıtmaktadır. Son olarak, kadın ve erkeklerin müziksel çağrışımları arasındaki belirgin farklılıklar, Şenel'in (2013) cinsiyete dayalı müziksel kimlik ve tercih bulgularını desteklemektedir. Bu araştırma, görsel sanat ile müzik arasındaki sembolik bağın, toplumsal kimlik ile bireysel algının karmaşık bir kesişimi olduğunu ortaya koymaktadır.

Etik kurul onayı

Çalışma, Sakarya Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (tarih: 22.08.2024, sayı:73/03).

Yazarlık katkısı

Çalışmanın tasarımı ve konsepti: SS, NS; verilerin toplanması: SS, NS; sonuçların analizi ve yorumlanması: SS, NS; çalışmanın yazımı: SS, NS. Tüm yazarlar sonuçları gözden geçirmiş ve makalenin son halini onaylamıştır.

Finansman kaynağı

Yazarlar, çalışmanın herhangi bir finansman almadığını beyan etmektedir.

Çıkar çatışması

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

Ethical approval

The study was approved by Sakarya University Rectorate Social and Human Sciences Ethics Committee (date: 22.08.2024, number: 73/03).

Author contribution

Study conception and design: SS, NS; data collection: SS, NS; analysis and interpretation of results: SS, NS; draft manuscript preparation: SS, NS. All authors reviewed the results and approved the final version of the article.

Source of funding

The authors declare the study received no funding.

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest.

KAYNAKLAR

- Akdağlı, S. ve Eyigör Pelikoğlu, F. (2018). Plastik sanatlarda kapı imgesi. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 4(2), 75-85. <https://doi.org/10.22252/ijca.530666>
- Aktekin, D. B., Şimşek, Y. ve Kaplan, B. (2011). Renklerin duygular üzerine etkisi, *Maltepe Tıp Dergisi*, 2(1), 31-33. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/954563>
- Albayrak, U. (2015). *Müzik beğenisinde kültürel sermaye ve kültürel elitizm: Kıbrıs örneği* (Tez No. 413923). [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi.
- Armağan, İ. (1992). *Sanat toplumbilimi, demokrasi kültürüne giriş*. İleri Kitapevi.
- Artut, K. (2004). *Sanat eğitimleri kuramları ve yöntemleri*. Anı Yayınevi.
- Barthes, R. (1993). *Göstergebilimsel serüven* (M. Rifat ve S. Rifat, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi.
- Can, A. (2017). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Pegem Akademi.

- Çuhadar, H. C. (2016). Müzik ve müzik eğitimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 217-230. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/360270>
- Dewey, J. (2021). *Deneyim olarak sanat* (N. Küçük, Çev.). Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Diñçeli, D. (2020). Görsel düşünme ve algı. *İdil Dergisi*, (67), 545-552. <https://doi:10.7816/idil-09-67-11>.
- Doğan, S. C. ve Tekgöl, E. (2024). Müzik beğenileri ve tercih üzerine yazılmış tezlerle yönelik sistematik bir derleme. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 642-655. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3937195>
- Eroğlu, A. (2011). *John Dewey'de deneyim ve sanat* (Tez No. 289894) [Doktora tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi.
- Ertan, G. ve Sansarcı, E. (2016). *Görsel sanatlarda anlam algı*. Alternatif Yayıncılık.
- Hançerlioğlu, O. (1977). *Felsefe ansiklopedisi* (1. bs.). Remzi Kitabevi.
- İmik, Ü. ve Haşhaş, S. (2020). Müzik nedir ve hayatımızın neresindedir. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 6(2), 196-202. <https://doi.org/10.22252/ijca.854961>
- Karabulut, N. ve Daşdemir, F. (2020). İmge imgelem ve imgeleme kavramları bağlamında sanat eserinin oluşumu. *Ekev Akademi Dergisi*, (82), 231-244.
- Keser, N. (2009). *Sanat sözlüğü*. Ütopya Yayınevi.
- Langer, S. K. (1957). *Philosophy in a new key*. New York American Library.
- Mustan Dönmez, B. ve Kılınçer, Z. (2011). Müziğin Yunan mitolojisi ve batı kültürü içindeki algılanışı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 101-113.
- Piri Çınar, S. (2019). *Sosyal medya ağında paylaşılan sanat eserlerinin toplumun sanat algısına etkisi* (Tez No. 578273) [Yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi.
- Şenel, O. (2013). *Müzik algısı, müzik tercihi ve sosyal kimlik bağlamında müzikte önyargı ve kalıpyargı* (Tez No. 356239) [Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi.
- Tekin, H. H. ve Tekin, H. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(13), 3101-116.
- Turgut, İ. (1991). *Sanat felsefesi*. Bilgehan Matbaası.
- Uçan, A. (1994). *İnsan ve müzik, insan ve sanat eğitimi*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (7. bs.). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, F. ve Gül, H. (2021). Toplumsal cinsiyete duygusal bakış, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 23(41), 578-590.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Art is defined as the permanent traces of human existence, serving to express emotions and thoughts through creativity that appeals to both the eye and the heart. In this process, images function as mental reflections of reality, allowing artists to reinterpret existing objects through their imagination. This study conducts a musical imagery analysis on two İstanbul-themed watercolor paintings by İsmail Menekşe to explore how visual perceptions transform into emotional and musical responses.

2. Method

The research employs a mixed-method design, integrating qualitative in-depth interviews with the artist and quantitative survey data from 283 participants. Qualitative data focus on the artist's creative discipline and emotional state, while quantitative data analyze participant perceptions based on age and gender variables using SPSS.

3. Findings

The artist's creative process is identified as a blend of analytical thought and emotional surrender, where colors and the movement of water on paper are meticulously managed. Quantitative results indicate that age is a determining factor in emotional perception; specifically, older participants tend toward traditional Turkish music while younger groups associate visuals with Pop music. Gender also plays a significant role, with women expressing a higher intensity of sadness—36%—in response to specific imagery compared to men.

4. Discussion and Conclusion

Art is regarded as the externalization of an individual's emotional world. In this study, a comparative evaluation was conducted based on two Istanbul-themed visual works by painter İsmail Menekşe, examining both the emotional states experienced by the artist during the production process and the emotions and musical genres these works evoke across different age and gender groups.

According to the findings of the study, it was concluded that İsmail Menekşe is an artist who draws nourishment from his own cultural background and reflects his emotional states in his works. The results are consistent with Dewey's (2021) definition of art as the expression of an individual's emotional world, which is directly shaped by cultural and environmental influences. While the findings reveal that artistic production is an extension of personal experience, they also parallel Eroğlu's (2011) emphasis on the presence of socio-cultural accumulations within the artwork.

The emotional impact of colors observed in the paintings supports the view articulated by Aktekin et al. (2011), who argue that specific color tones can trigger a wide range of emotions, from happiness to anger. In addition, the artist's integration of music into his life and creative process aligns with Langer's (1957) theory that music functions as a companion to human emotions and lived moments. The demographic differences in musical imagery identified in this study further confirm Albayrak's (2015) assertion that musical preferences are closely linked to age, gender, and socio-cultural structures.

The subjective nature of the participants' responses validates Barthes' (1993) concept that "the reader or viewer is the producer of meaning," demonstrating that the audience's personal memories may override the artist's original intention. The finding that women express their emotional responses to art more transparently is consistent with the research of Yıldırım and Gül (2021). Moreover, changes in musical taste across age groups reflect the interdisciplinary evolution of listening habits discussed by Doğan and Tekgül (2024). Finally, the distinct differences between male and female musical associations support Şenel's (2013) findings on gender-based musical identity and preferences.

This study demonstrates that the symbolic relationship between visual art and music emerges from a complex interplay between social identity, cultural memory, and individual perception.